

**«Ти – міст через безодню неминучости...»:
Вечір пам'яті Ігоря Качуровського в Музеї літератури
(25 вересня цього року)**

18 липня, день, коли відійшов у Вічність Ігор Качуровський, останній речник українського неокласицизму, і 1 вересня, 95-річниця від дня його народження, стали тими знаковими датами, на вшанування яких співробітники Національного музею літератури України скликали поціновувачів творчості письменника на камерний вечір, вечір прощання з поетом яскравого таланту і водночас вечір зустрічі з його поезією.

Варто згадати, що київський літературний музей ще за життя Ігоря Васильовича приділяв значну увагу його творчості: 2006 року саме тут уперше на Україні презентувалась його літературознавча монографія «Променисті силвети: лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки», відзначена Національною премією ім. Тараса Шевченка; тут створено й експозиційний комплекс, де представлено доробок письменника. А у вересні 2010 року Качуровський передав музеєві рукопис своєї поеми «Село», датований 1950-ми роками. Це – знак великої довіри і визнання автором багаторічної і послідовної роботи музею з ушанування пам'яті жертв голодоморів на Україні.

Учасники цьогорічного вересневого вечора мали унікальну нагоду почути живий голос поета і переглянути відеоматеріали, що зафіксували його незабутній образ: звучали його вірші в авторському виконанні, записані останніми роками; демонструвався запис невеличкого телеінтерв'ю з ним, зроблений 1998 року під час його приїзду на Україну; а відеоряд, змонтований харківською поетесою Ларисою Вировець, дозволив присутнім стати свідками яскравих моментів з життя Качуровського, відтворених на його світлинах (від середини 1920-х років до року 2012-го!), та сходинок його творчого зростання, позначених обкладинками найголовніших його книжок.

Ще молодим поетом Ігор Качуровський прозрів свою місію в українській літературі – бути «зв'язковим епох», зберегти високу традицію українського неокласицизму, силоміць перервану диктатурою охлосу, і донести її до прийдешніх літературних поколінь. У поезії «Нова доба», що увійшла до його першої поетичної збірки «Над світлим джерелом» (Зальцбург, 1948), він писав:

Ти – міст через безодню неминучости,
Ти – той ключар, який пильнує браму.

Та чей же міст не може безкінечно тягтись над безоднею – колись він має-таки досягти твердого ґрунту. І цей символічний образ, який засвідчив непохитну віру Качуровського в те, що Україна та її культура таки перебудуть фатальні історичні катастрофи ХХ ст., спонукав учасників вечора перейняти питанням: що ж допомогло Ігореві Качуровському пронести крізь усе своє вигнанницьке життя любов до батьківщини – тієї України, яка набагато довше була для нього спогадом, аніж реальністю, а ще – зберегти вірність своїм мистецьким принципам, які не раз давали підставу «передовішим» колегам вважати його невиправним традиціоналістом-консерватором? І відповідь на це питання дав сам поет – у своєму телеінтерв'ю він

зізнався: «Є дві мужності: мужність нападу і мужність самооборони, стійкості, коли людина не здатна щось атакувати, на когось нападати, але коли на неї нападають – чи доля, чи якийсь лихий збіг обставин, чи то якісь люди – вона стоїть твердо і нерухомо і не похитнеться. Я думаю, що я якраз до таких других, до другого типу людей належу».

У виступах давнього поетового друга Михайла Слабошпицького, Галини Болотової (співробітниці музею, яка вела вечір), Миколи Шкурка з Ніжина, земляка Качуровського і виконавця його заповіту, ніжинського поета Миколи Шкуліпи, молодих київських поетес Надії Гаврилук і Ольги Смольницької, для яких Качуровський був літературним наставником, склався дещо несподіваний портрет Ігоря Васильовича, живіший і реалістичніший за ті, що постають на сторінках поважних біографічних нарисів про нього. Останній неокласик, який усе життя веслував проти течії, відстоюючи й творчо реалізуючи естетичні засади своїх літературних учителів, мав, виявляється, напрочуд молоду душу і зберігав цю душевну молодість і в поважних літах. За висловом Слабошпицького, Качуровський і в своєму патріаршому віці лишався наймолодшим українським письменником. Студенти мюнхенського Українського вільного університету, яким він улітку 2002 року читав лекції з історії середньовічної літератури, пам'ятають, як він зненацька урвав розповідь і зізнався: «Я маю два обличчя: один – 80-літній поважний науковець, другий – 18-річний юнак, який любить іноді щось таке утнути». Що таке «утнути» по качуровському, добре знають читачі його блискучих літературних жартів, епіграм і пародій, зібраних у книжці «Parodiarium Хведосія Чички» (Дорогобич: Коло, 2013). Для невтаємничених: Чичка – псевдонім Качуровського, призначений саме для несерйозних жанрів. Полюбляв він і пересипати свої листи принагідними дотепними віршованими ремарками (скажімо, «А на столі росте стіжок // Із непрочитаних книжок» з листа до Надії Гаврилук). А міг, за спогадами Ольги Смольницької, й відреагувати на присланий з України конверт із зображенням рудої мишки трагічною поезією, виливаючи «сумно-болючі спогади з Док-Суду» (так називалося злиденне передмістя Буенос-Айреса, де йому припало бідувати, працюючи чорноробом на портовій залізниці).

У виконанні актора Олексія Доричевського на вечорі прозвучали вірші Ігоря Качуровського з його книжки «Лірика» (Львів: Астролябія, 2013) – фактично, авторизованого вибраного – і вірші, йому присвячені. А музичною окрасою імпрези стала пісня Надії Боянівської на текст перекладу Качуровського з Рубена Даріо «Осіння пісня навесні».

Олена Бросаліна

**Відозва
до української влади і громади
про вшанування пам'яті
ІГОРЯ КАЧУРОВСЬКОГО
та популяризацію його творчої спадщини**

18 липня цього року в Мюнхені, на 95-му році життя відійшов у Вічність Ігор Васильович Качуровський, поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, радіожурналіст, який усе своє феноменально довге творче життя присвятив розбудові по чужих світах Держави Українського Слова. Відданий послідовник київських

неокласиків, він вдихнув нове життя у високу поетичну традицію «розстріляного відродження» і довів її невмирущість, створивши, у свою чергу, власну літературну школу.

Унікальна творча і наукова спадщина Качуровського – це ціла бібліотека, що вражає широтою діапазону представлених у ній літературних жанрів і літературознавчих галузей: шість книжок поезії (включно з підсумковим томом під назвою «Лірика»), велика та мала проза, поетичні переклади – майже 700 творів і фрагментів у перекладі з понад 20-х нових і давніх мов, розвідки з теорії літератури (віршознавства, стилістики, генерики і архітектоніки) та історії українського письменства, спогади, радіобесіди (понад 2 тисячі – результат 20-річної праці на Радіо «Свобода», з них видано лише 150), твори для дітей, гумористика, упорядковані ним хрестоматії та антології... На жаль, далеко не всі свої книжкові проекти Ігореві Васильовичу пощастило реалізувати: майже до останнього дня він працював над хрестоматією літератури «розстріляного відродження» «Погашений спалах». Крім того, серед невиданих його праць – докторська дисертація з філософії «Давні слов'янські вірування та їх зв'язок з індо-іранськими релігіями» (захищена в Українському вільному університеті, Мюнхен), антологія «Український сонетарій», антологія «Красное зеркало» (поезія російського Самвидаву), антологія «Покоління Другої світової війни в літературі української еміграції» (до цього покоління він зараховував і себе). Також у його планах було упорядкувати збірник статей «На мовні теми» і збірник спогадів. А ще Ігор Васильович яскраво виявив себе в епістолярному жанрі – й у багатьох його кореспондентів на Україні та в діаспорі зберігаються його листи, жива хроніка його життя і творчості.

Сьогодні цей унікальний доробок має набути статусу національного культурного надбання, всіляко популяризуватися, зокрема й на найвищому державному рівні, й бути приступним кожному, зацікавленому в його прочитанні й вивченні. І наше найнагальніше завдання – скориставшись ласкавою згодою вдови письменника, Лідії Крюкової, та його сина Леонарда Качуровського, зібрати і видати недруковані твори Ігоря Качуровського та перевидати його книжки, видані в діаспорі й не приступні українському читачеві (як-от взірцевий том перекладів з Петрарки, що увійшов до підсумкового зібрання перекладів «Круг понадземний» не в повному обсязі), чи видані на Україні, але накладу яких уже встигли розійтися (том прози «Шлях невідомого», підручники «Метрика», «Фоніка», «Строфіка», «Основи аналізу мовних форм» тощо). Варто подбати й про перевидання англійського перекладу роману «Шлях невідомого» – *«Because deserters are immortal»* («Бо дезертири – безсмертні»), виконаний Юрієм Ткачем (Австралія, Донкастер, 1979), – ця глибоко психологічна, подієва й вільна від «ліричних відступів» проза, що доносить неприкрашену правду про Другу світову війну на Україні, вже здобула свого часу Качуровському авторитет в австралійських літературних критиків – і нині слід закріпити цей авторитет і поширити його на весь англійський світ. Слід також подумати про місце зберігання архіву Ігоря Васильовича, аби до його спадщини мали доступ усі дослідники його творчості, – було б справедливо, якби цей почесний обов'язок узяв на себе Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, авторитетна науково-освітня інституція міста, де народився письменник.

Ігор Качуровський заповів поховати себе в Крутах, у селі свого дитинства, над Остром, біля хати, яку побудувала на межі 70–80 років XIX ст. його бабуса

Олександра Топольська і яка збереглася до наших днів. Поки що цей заповіт не виконано – досі не отримано офіційного дозволу на поховання, досі не зібрано й необхідних коштів на облаштування меморіалу. Необхідну інформацію щодо перерахування коштів можна знайти на сайті Благодійного фонду «Ніжен» (www.nizhen.syaivo.com), який, на чолі з Миколою Шкурком, ніжинським бізнесовцем і меценатом, опікується виконанням заповіту видатного земляка.

На жаль, ні смерть Ігоря Качуровського, ні 95-та річниця від дня його народження, що припала на 1 вересня цього року, не набули того розголосу, на який би заслуговував письменник, виходячи з масштабів його внеску в українську культуру, відзначеного зокрема й найвищою літературною нагородою нашої держави – Національною премією імені Тараса Шевченка (2006) – та орденом «За заслуги» III ступеня (1998). Однак ушанувати пам'ять видатної людини ніколи не пізно, тож докладімо до цього максимум зусиль – і тут багато важитиме скоординована співпраця громадськості і представників усіх шаблів влади. І починаймо готуватися до 100-річчя Ігоря Качуровського!

Михайло Слабошпицький, письменник, секретар Національної спілки письменників України (м. Київ);

Максим Стріха, доктор фізико-математичних наук, письменник, перекладач, член НСПУ і Асоціації українських письменників;

Олесь Шевченко, правозахисник, громадський діяч;

Василь Соловей, поет, громадський діяч, член НСПУ (м. Київ);

Володимир Базилевський, поет, член НСПУ;

Всеволод Ткаченко, перекладач, голова творчого об'єднання перекладачів Київської міської організації НСПУ;

Валерія Богуславська, перекладач, член НСПУ (м. Київ);

Наталія Костенко, доктор філологічних наук, професор КНУ ім. Т. Шевченка;

Олександр Астаф'єв, доктор філологічних наук, професор КНУ ім. Т. Шевченка;

Тарас Марусик, журналіст, член Спілки письменників і Спілки журналістів (м. Київ);

Раїса Сеннікова, заступник директора Національного музею літератури України (м. Київ);

Галина Болотова, завідувач відділу Національного музею літератури України (м. Київ);

Ольга Смольницька, кандидат філософських наук, науковий співробітник ННДІУВІ, письменниця, член НСПУ (м. Київ);

Лариса Мірошниченко, кандидат філологічних наук, науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України;

Тетяна Самойленко (м. Київ);

Наталія Кошова, науковий співробітник Національного музею історію України (м. Київ);

Анатолій Шкуліна, письменник (м. Ніжин);

Надія Гаврилюк, кандидат філологічних наук, науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України, поетеса (м. Київ);

Любов Карпенко, поетеса (м. Ічня);

Галина Жолобок, старший науковий співробітник ЦАКДЗ і ГН НАН України, шанувальник творчості (м. Київ);

Таміла Матусевич, правозахисник (м. Київ);

Олексій Доричевський, актор (м. Київ);

Михайло Савченко, заслужений учитель України, заступник директора Київської гімназії східних мов (м. Київ);

Микола Шкурко, директор БФ «Ніжен» (м. Ніжин);

Надія Онищенко, директор Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою, НДУ ім. Миколи Гоголя (м. Ніжин);

Наталія Кучер, науковий співробітник Національного музею літератури України;

Надія Боянівська, співачка, співробітник Національного музею літератури України;

Олександр Супрунюк, поет, член АУП;

Володимир Науменко, поет, головний редактор журналу «Березіль» (м. Харків);

Люцина Хворост, поетеса, співачка, член НСПУ (м. Харків);

Лариса Вировець, поетеса, член НСПУ (м. Харків);

Наталія Бросаліна, шанувальниця творчості (м. Київ);

Олена Бросаліна, кандидат філологічних наук, науковий співробітник Національної академії мистецтв України, поетеса, перекладач, член НСПУ і АУП.



Михайло Слабошпицький відкриває вечір



Олена О'лір – “душа” заходу





Звучать поезії Ігоря Качуровського у художньому виконанні



Анатолій Шкуліпа представляє поетичний Ніжин



Микола Шкурко – про поховання



Зібрання перейнялося виниклими проблемами